dr Małgorzata Żochowska

Zespół Szkół Ogólnokształcących
Bystrzyca Kłodzka

dr Aneta Marek

Akademia Pomorska w Słupsku
Instytut Geografii i Studiów Regionalnych

Efekty współpracy transgranicznej wybranych gmin partnerskich Euregionu Glacensis

WSTĘP

Celem artykułu jest analiza czynników i oficjalnych form współpracy transgranicznej gminy Bystrzyca Kłodzka położonej w powiecie kłodzkim z czeskimi gminami partnerskimi – Ústí nad Orlicí i Orlické Záhoří. Przedstawiono efekty zrealizowanych projektów w ramach POWT RCZ-RP 2007–2013, płaszczyzny współpracy oraz analizę ekonomiczną pod kątem charakteru finansowania

Do podstawowych metod należała analiza danych pochodzących z kart projektów transgranicznych dofinansowanych ze środków EFRR, które pozyskano z sekretariatu Euroregionu Glacensis mieszczącym się w Kłodzku po stronie polskiej. Zaprezentowano elementy analizy ekonomicznej dotyczącej źródeł dofinansowania działań gminy Bystrzyca Kł. i jej partnerów czeskich. Przeprowadzono wywiady telefoniczne z koordynatorami wybranych projektów w celu ustalenia efektów działań.

Utworzenie w 1996 r. Euroregionu Glacensis (EG) na pograniczu polsko-czeskim, przemiany transformacji po 1989 r. i wejście Polski w 2004 r. do Unii Europejskiej (UE), rozwinęły współpracę transgraniczną, która stała się ważnym czynnikiem aktywizacji gmin polsko-czeskich. Współpraca transgraniczna ma zasadnicze znaczenie dla całego regionu i została odpowiednio wyeksponowana w strategii rozwoju woj. dolnośląskiego [*Strategia*…, s. 68, (http)]. Działania te prowadzić będą do uzyskania pozytywnych efektów w usuwaniu cech peryferyjności i marginalizacji obszaru. Gminy mają możliwość pozyskania funduszy z mikroprojektów Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007–2013. Spośród 32 gmin i 2 powiatów należących do EG po stronie polskiej do analizy wybrano gminę przygraniczną Bystrzycę Kł. położoną w powiecie kłodzkim, która pod względem złożonych projektów jest najbardziej aktywna. Odbyło się już 8 naborów, w któ-

rych gmina Bystrzyca Kł. złożyła 18 projektów różnego typu i otrzymała dofinansowanie w kwocie 395 859,18 euro. Jej głównym partnerem czeskim jest blisko leżące Ústí nad Orlicí. Współpraca jest realizowana na wielu płaszczyznach: gospodarczej, kulturalnej, społecznej, w zakresie ochrony środowiska, promowania wypoczynku, turystyki, organizacji wystaw i wymiany doświadczeń. Główną zaletą w partnerstwie dla każdej ze stron jest możliwość uzyskania unijnych funduszy na realizację wspólnych przedsięwzięć.

GMINA BYSTRZYCA KŁODZKA

Gmina Bystrzyca Kł. jest jedną z 14 gmin powiatu kłodzkiego. Położona jest na granicy Sudetów Wschodnich i Środkowych i jest gminą przygraniczną z Republiką Czeską. Rozciąga się ona od Gór Bystrzyckich i Orlickich na zachodzie po Masyw Śnieżnika na wschodzie, swym zasięgiem obejmuje też Kotlinę Kłodzką, co sprawia, że ukształtowanie gminy jest urozmaicone. Gmina posiada statut miejsko-wiejski i jest największą gminą w południowej części Ziemi Kłodzkiej o powierzchni 338 km^2, którą zamieszkuje 19 497 osób (stan z 6.03.2012 r., Urząd Miasta). Na strukturę osadniczą gminy składa się 31 sołectw, w tym 39 miejscowości. Bystrzyca Kł. jest jedynym ośrodkiem miejskim, centralnie położonym na terenie gminy, liczącym 10 392 mieszkańców. Miasto położone jest przy ujściu Bystrzycy do Nysy Kłodzkiej w rozległym tektonicznym, śródgórskim obniżeniu, malowniczo na stromych terasach plejstoceńskich doliny tych rzek [Czerwiński, 2009, s. 170].

Bystrzyca Kł. posiada bogatą historię i dziedzictwo kulturowe. Część miejska Bystrzycy Kł. wpisana jest do rejestru zabytków i objęta ochroną ze względu na dobrze zachowany średniowieczny układ urbanistyczny śródmieścia. Średniowieczne obwarowania w Bystrzycy Kł. stanowią fragmenty murów obronnych z 1319 r. oraz baszty (wieże) – Wodna, Kłodzka, Rycerska. Do pozostałych zabytków miasta należą: kamienny pręgierz z 1556 r., kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła, kościół pw. św. J. Nepomucena, ratusz z XIX w. z wieżą z 1540 r., 27 zabytkowych, renesansowych i barokowych kamienic z XVI i XVII w. i inne. W Bystrzycy Kł. znajduje się jedyne w Polsce Muzeum Filumenistyczne z 1964 r. mieszczące się w dawnym kościele ewangelickim. Cenne walory środowiska kulturowego i krajobraz naturalny wyróżniają gminę na tle Dolnego Śląska stanowiąc o jej atrakcyjności turystycznej. Walory krajobrazowe gminy są bardzo cenione przez turystów, co powoduje, iż na jej terenie zlokalizowane są liczne szlaki piesze i narciarskie. Ze względu na swoje położenie, stanowi dogodną bazę wypadową w pozostałe rejony Ziemi Kłodzkiej. Dobre powiązania kolejowe i drogowe z układem komunikacji województwa i Republiki Czeskiej to dodatkowe korzystne aspekty w rozwoju gminy.

MIASTO ÚSTÍ NAD ORLICÍ W CZECHACH

Ústí nad Orlicí jest dużym ośrodkiem gospodarczym zlokalizowanym w kraju pardubickim. Położone jest przy zbiegu rzek Ticha Orlica i Trebovka, na przedgórzu Gór Orlickich, na wysokości 350 m n.p.m., zamieszkałe przez ponad 16 tys. osób [Ústí…, (http)]. Posiada znaczące tradycje przemysłu tekstylnego. Do wyjątkowych tradycji kulturowych miasta Ústí nad Orlicí należy malowanie i budowanie papierowych szopek, których początki sięgają XVIII w. i trwają do dziś. Szopki znajdują się w Muzeum Miejskim i co roku przed świętami Bożego Narodzenia są dostępne dla odwiedzających. Miasto posiada bogate dziedzictwo architektoniczne z chronioną strefą miejskiej zabudowy. Centrum miasta tworzy rynek z częściowo zachowanymi podcieniami, kościół Najświętszej Panny Marii z 1776 r., kolumna maryjna, barokowy ratusz, budynek z XVI w. należący do Wspólnoty Braci Czeskich, domki tkaczy [Ústí..., (http)], liczne rzeźby sakralne. Oferta rekreacyjno-sportowa Ústí nad Orlicí jest bardzo szeroka i zróżnicowana. W ostatnich latach potencjał sportowy i aktywny wypoczynek stał się jednym z atutów regionu. Bogata jest oferta rekreacji w okolicy, w mieście krzyżują się liczne szlaki turystyczne i piesze oraz 40 km długich tras rowerowych poprowadzonych w latach 2007–2009 [Czeski Klub…, (http)].

FORMY WSPÓŁPRACY BYSTRZYCY KŁODZKIEJ Z ÚSTÍ NAD ORLICÍ

Na szczeblu lokalnym gminy rozpoczęły oficjalną współpracę na podstawie zawartych umów będących efektem wcześniejszych kontaktów. Głównym partnerem czeskim dla gminy Bystrzyca Kł. jest miasto Ústí nad Orlicí. Bystrzyca Kł. podpisała umowę o współpracy z Ústí nad Orlicí w 1994 r. Od 1996 r. jest członkiem EG. Miasta do współpracy zaangażowały szkoły, instytucje i stowarzyszenia, z powodzeniem wnioskując o środki i realizując wspólne projekty unijne. Wymierne efekty daje wspólna promocja na targach turystycznych. Oba miasta rozwijają wymianę młodzieży, współpracują na polu kultury i sportu, organizując wspólne przedsięwzięcia. Zachętą do rozwijania współpracy międzynarodowej jest możliwość wymiany doświadczeń, promowania miasta i gminy, jak i większe szanse na uzyskanie wsparcia finansowego z Unii Europejskiej w przypadku wspólnych projektów. Współpraca partnerska opiera się m.in. na następujących aktach prawnych i działaniach:

1. Oficjalna umowa o przyjaźni, współpracy ponadgranicznej i stosunkach partnerskich pomiędzy Ústí nad Orlicí i Bystrzycą Kł. podpisana 18.05.1994 r. na szczycie Śnieżnika Kłodzkiego. Zakres współpracy to wymiana młodzieży szkolnej, partnerstwo szkół, wymiana kulturalna, organizacja wspólnych imprez sportowych, turystycznych, współpraca pomiędzy bibliotekami, muzeami i izbami gospodarczymi [Umowa…, 1994].

2. Protokół ustaleń na 1997 r. podjęty w dniach 08–09.10.1996 r. w zakresie realizacji postanowień zawartych w umowie o współpracy z 1994 r. Zawiera on postanowienie organizowania uroczystości „Dni Ústí nad Orlicí" oraz „Dni Bystrzycy Kł." w każdą rocznicę podpisania umowy, na zmianę przez każdą ze stron. Działania dotyczą kultury, oświaty, sportu, rekreacji, turystyki i spotkań pracowników urzędów obu miast [Protokół…, 1996].
3. Deklaracja Ochotniczych Straży Pożarnych Černovír koło Ústí nad Orlicí i Starego Waliszowa, dotycząca współpracy na obszarze ochrony przeciwpożarowej i ratownictwa pożarowego z 2006 r. [Deklaracja…, 2006].
4. Uchwała Rady Miejskiej z dnia 23.11.2001 r. w sprawie podpisania umowy o partnerstwie pomiędzy miastem Ústí nad Orlicí i Bystrzycą Kł. dotycząca kontynuacji współpracy [Uchwała…, 2001].
5. Umowa partnerstwa i współpracy pomiędzy miastem Ústí nad Orlicí i Bystrzycą Kł. z 2001 r. Jednym z głównych zadań będą wspólne spotkania młodych ludzi oraz popieranie indywidualnych stosunków między ludźmi [Umowa…, 2001].
6. Ponowna umowa partnerstwa i współpracy podpisana 19.03.2002 r. Postanowienia zawarte w umowie dotyczyły rozwoju współpracy, pogłębienia stosunków partnerskich i wzajemnej pomocy w dziedzinie gospodarki, kultury, szkolnictwa, turystyki i sportu.
7. W 10 rocznicę podpisania pierwszej umowy partnerskiej i współpracy przedstawiciele miast partnerskich podpisali 15.05.2004 r. protokół ustaleń na lata 2004–2006 w zakresie realizacji postanowień zawartych w umowie o partnerstwie. Założono realizację wspólnych celów m.in. poprzez projekty transgraniczne, rozwój i promocję regionu, wymianę kulturalną i ochronę dziedzictwa kulturowego, współpracę w dziedzinie szkolnictwa i wymiany młodzieży, współpracę w dziedzinie sportu, rekreacji i wypoczynku [Protokół…, 2004].
8. Deklaracja współpracy partnerskiej z 2004 r. podpisana przez PTTK Oddział w Międzygórzu i Klub Czeskich Turystów w Ústí nad Orlicí w celu wzmocnienia i pogłębienia kontaktów obu regionów przygranicznych. Obie organizacje będą rozwijać współpracę na obszarze turystyki, krajoznawstwa, rekreacji i kultury [Deklaracja…, 2004].
9. Umowa o współpracy partnerskiej szkoły podstawowej w Bystrzycy Kł. i Ústí nad Orlicí podpisana 15.12.2006 r. Zakłada ona różnorodne działania dla dzieci polskich i czeskich, uczestnictwo we wspólnych imprezach i wyjazdach [Umowa…., 2006].
10. Podpisanie umowy o współpracy pomiędzy związkami emerytów i rencistów w dniach 12–13.06.2009 w Ústí nad Orlicí
11. Wspólna promocja miast Bystrzycy Kł. i Ústí nad Orlicí na Międzynarodowych Targach Turystycznych w Poznaniu, Pradze i Wrocławiu (2006–2010).

INNI PARTNERZY CZESCY

Gminy współpracujące z Bystrzycą Kł. zaprezentowano na rys. 1.

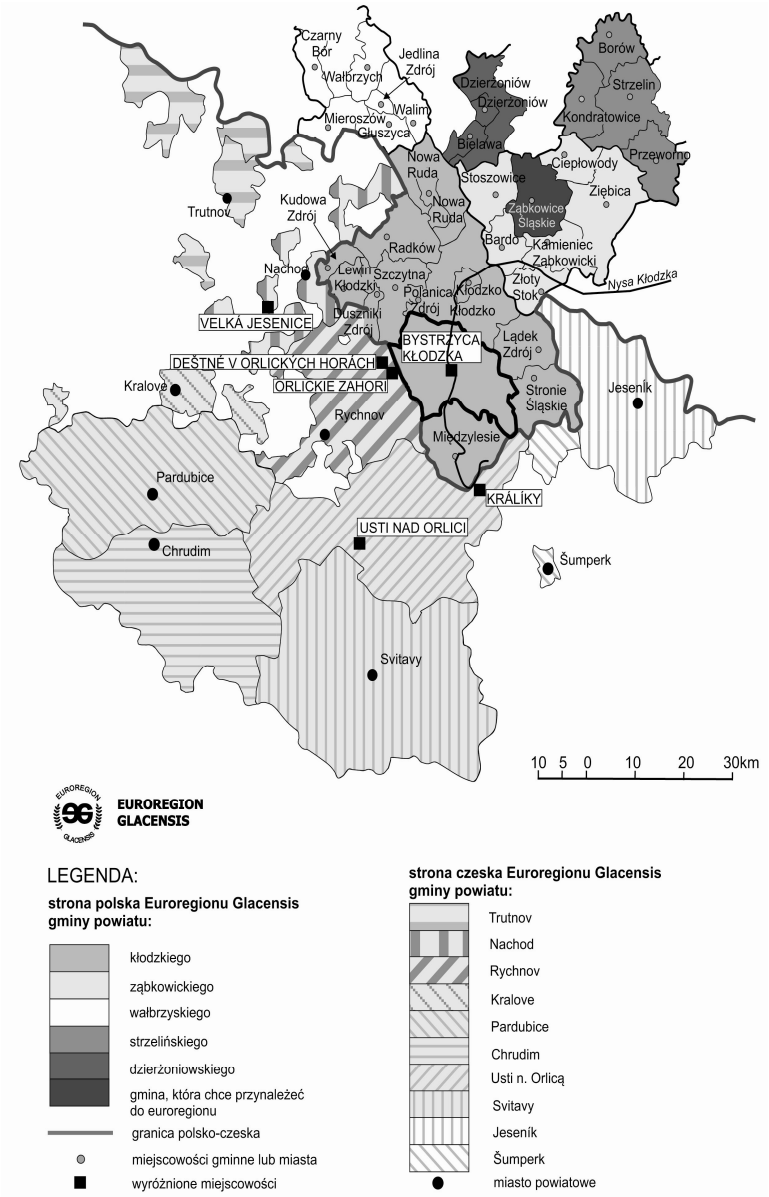

Rysunek 1. Gmina Bystrzyca Kł. i jej partnerzy czescy na tle EG w 2012 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.euroregion-glacensis.ng.pl (2012 r.).

Miastem partnerskim gminy Bystrzyca Kł. jest też Orlické Záhoří w dolinie Dzikiej Orlicy. Uchwałę o podpisaniu umowy podjęto 30.05.2008 r., zaś umowę o partnerstwie podpisano 9.06.2008 r. Wcześniej elementem jednoczącym Bystrzycę Kł. i Orlické Zahoři były starania o przyspieszenie uruchomienia drogowego przejścia granicznego Mostowice – Orlické Zahoři. Zabiegi o otwarcie tego przejścia trwały 13 lat i dopiero w 2005 r. doszło do uruchomienia planowanego przejścia drogowego. Mieszkańcy przygranicznych miast uczestniczą w różnych imprezach lokalnych, świętach i uroczystościach.

Králíky, to kolejne miasto, z którym współpracuje Bystrzyca Kł. Leży ono 4 km od granicy z Polską, stanowi część Stowarzyszenia Gmin Orlicko w powiecie Ústí nad Orlicí. Głównym jego partnerem polskim w pozyskiwaniu funduszy unijnych jest jednak Międzylesie [Mazurski, Zielińska, 2009]. Projekt z Bystrzycą Kł. polegał na wydaniu dwóch wersji map letniej i zimowej dla obszaru Králický Sněžník – Śnieżnik.

Miasto Bystrzyca Kł. realizowało też projekt z Deštné v Orlických horách. Jest ono największym ośrodkiem narciarskim w Górach Orlickich. Jest również głównym miejscem wyjściowym na najwyższy szczyt Gór Orlickich, a zarazem najwyższy szczyt Sudetów Środkowych – Velká Deštné 1115 m n.p.m.

EFEKTY WSPÓŁPRACY GMINY BYSTRZYCA KŁODZKA Z PARTNERAMI CZESKIMI

Łącznie w 8 naborach, do 20 stycznia 2012 r., na posiedzeniach Euroregionalnego Komitetu Sterującego FM w Euroregionie Glacenis w Kłodzku zatwierdzono 18 projektów Bystrzycy Kł., najwięcej spośród 33 pozostałych członków EG (16.08.2012 r. jedna umowa została na wniosek beneficjenta, którym był dom kultury – rozwiązana). Pod względem pozyskiwania funduszy unijnych Bystrzyca Kł. należy do najaktywniejszych członków tego stowarzyszenia [Żochowska, 2012, s. 137]. Wartość wszystkich projektów wyniosła 438 994,28 euro (1 827 752,68), dofinansowanie unijne to kwota 352 798,07 euro, według średniego kursu euro NBP z dnia 20.09.2012 r. (1 euro = 4,1635 zł): 1 468 874,764 zł. Wśród kategorii beneficjentów na pierwszym miejscu pod względem wielkości dofinansowania jest Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury – na 6 projektów otrzymał kwotę 151 301,8 euro (629 945,04 zł), tj. 42,88%. Wszystkie projekty są na kwotę powyżej 20 tys. euro. Natomiast drugie miejsce zajmuje gmina, która otrzymała dofinansowanie na 8 projektów w kwocie 147 647,92 euro (614 732,11 zł), tj. 41,85%. W tym przypadku 4 projekty są poniżej 20 tys. euro. Zarówno ośrodek kultury, jak i gmina złożyły po jednym projekcie o maksymalnej kwocie dofinansowania 30 tys. euro. Różnica pomiędzy kwotami przyznanymi dla ośrodka kultury a gminy wynosi 1 p.p., można

więc przyjąć, że w pozyskiwaniu funduszy są to beneficjenci jednakowo aktywni. Klub sportowy „Zamek" z Gorzanowa, Towarzystwo Miłośników Gorzanowa, Związek Gmin Śnieżnickich, złożyli po jednym projekcie w latach 2009–2012 z łącznym dofinansowaniem 53 848,35 euro, tj. 224 197,6 zł co stanowi 15,26% całości dofinansowania dla Bystrzycy Kł.

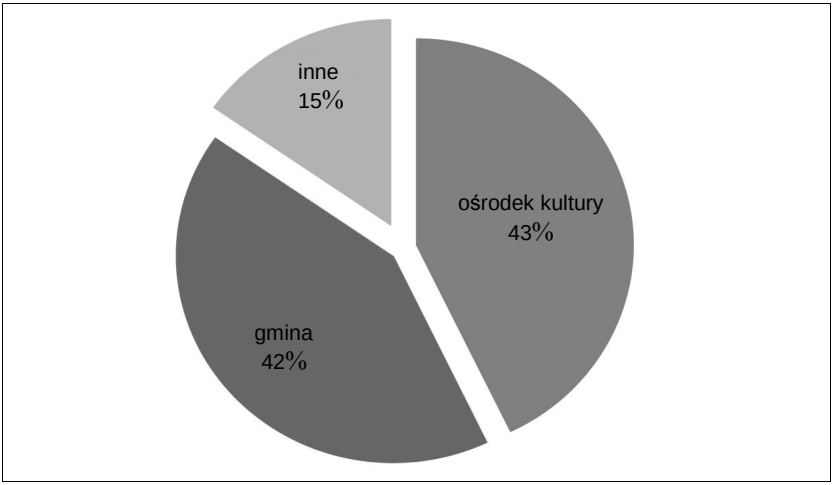

Rysunek 2. Udział dofinansowania FM według kategorii beneficjentów w Bystrzycy Kł.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Euroregionu Glacensis w Kłodzku.

Bystrzyca Kł. najwięcej projektów unijnych zrealizowała z miastem Ústí nad Orlicí, które jest długoletnim partnerem gminy, w dalszej kolejności z Orlické Záhoří, Králíky, Velká Jesenice, Rokytnice w Górach Orlickich (tab. 1).

Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Bystrzycy Kł. jest organizatorem i koordynatorem większości imprez kulturalnych na terenie gminy. Projekt *„Muzyczne spotkania sąsiadów"* z 2008 r. wykreował nowy cykl imprez muzycznych i przyczynił się do zwiększenia aktywności kulturalnej w EG. Projekt *„Wilkanowsko-Rokytnickie szkolne spotkania ponad granicą"* z 2009 r. organizowany był na bazie kilkuletnich doświadczeń we współpracy pomiędzy Gimnazjum nr 2 w Wilkanowie oraz Zakladni skola Rokytnice w Górach Orlickich obejmujących działania w takich dziedzinach jak sport, kultura, turystyka, język angielski i inne. Znaczący wkład w tworzenie produktów promocyjnych miał projekt „*System informacji turystycznej miast partnerskich*" z 2009 r., w ramach którego utworzono sześć gminnych punktów informacji turystycznej i zaopatrzono je w wydawnictwa turystyczne oraz oznakowano systemem tablic i kierunkowskazów w gminie Bystrzyca Kł.

Tabela 1. Projekty realizowane w ramach POWT RCz-RP 2007–2013 przez gminę Bystrzycę Kł. z partnerami czeskimi w latach 2009–2012

Lp.	Tytuł projektu	Nabór, termin realizacji	Kategorie beneficjenta polskiego	Partner czeski	Całkowita wartość projektu w euro	Środki z FM w euro
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*
1	Muzyczne spotkania sąsiadów	I, 07.2008–11.2008	ośrodek kultury	Ústí nad Orlicí	29 816,00	25 343,60
2	Wilkanowsko-Rokytnickie szkolne spotkania ponad granicą	II, 02.2009–06.2009	gmina	Rokytnie w Orlickich Górach	5 056,23	4 297,79
3	Promocja przygranicznych terenów turystycznych – zintegrowany system prezentacji miast partnerskich	II, 01.2009–12.2009	gmina	Ústí nad Orlicí	27 105,00	23 039,25
4	Wzmacnianie powiązań transgranicznych poprzez rozwój współpracy jednostek organizacji miast	II, 12.2008–12.2009	gmina	Ústí nad Orlicí	21 707,31	18 451,21
5	Utworzenie regionalnego centrum informacji turystycznej i polsko-czeskiego centrum szkoleń	II, 07.2008–06.2009.	gmina	Orlické Záhoří	53 012,25	30 000,00
6	Wspólna droga z sąsiadami	III, 05.2009–10.2009	ośrodek kultury	Orlické Záhoří	25 740,00	21 879,00
7	Promyk radości polsko-czeskiego pogranicza	III, 02.2009–02.2010	ośrodek kultury	Ústí nad Orlicí	24 374,00	20 717,90
8	Andrzejki i masopust	III, 09.2009	towarzystwo	Velká Jesenice	16 598,00	14 108,30
9	Partnerstwo miast w obszarze kultury i sportu	IV 03.2010–01.2011	ośrodek kultury	Ústí nad Orlicí	35 072,00	29 811,2
10	Małymi krokami poznajemy sąsiadów i ich kraj	V 05.2010–10.2011	gmina	Ústí nad Orlicí	6 305,61	5359,77
11	Echa Euroregionu Glacensis	V, 05.2010–11.2010	ośrodek kultury	Ústí nad Orlicí	41 513,7	30 000,00
12	Cztery Pory Roku: Gorzanów – Velká Jesenice	V, 11.2010–10.2011	klub sportowy	Velká Jesenice	11 753,00	9 990,05

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*
13	Otwarcie Nysy Kłodzkiej dla polsko-czeskiej turystyki wodnej	VI, 02.2011–12.2011	gmina	Ústí nad Orlicí	28 169,99	23 944,49
14	Biało-czerwono-niebiescy w Euroregionie Glacensis	VI, 03.2011–07.2011	ośrodek kultury	Ústí nad Orlicí	27 706,00	23 550,10
15	**Euroregion Glacensis przyjazne pogranicze Bystrzyca Kł. i Usti nad Orlicą**	**VII, 04.2011–01.2012**	**ośrodek kultury**	**Ústí nad Orlicí**	**16.08.2012 r. umowa rozwiązana**	
16	Śladami tradycji i poznawania. (lokalizacja Bystrzyca Kł. i Orlické Záhoří).	VII, 07.2011–12.2012	gmina	Orlické Záhoří	31 138,19	26 467,46
17	Bez-granicznie aktywni w Euroregionie Glacensis	VIII, 02.2012–12.2012	gmina	Ústí nad Orlicí	18 927,00	16 087,95
18	Wieża trzech kultur	VIII, 01.2012–06.2013	związek	Králíky	35 000,00	29 750,00
Razem dofinansowanie					438 994,28	352 798,07

* Wartość całkowita i dofinansowanie projektów ustalone po posiedzeniach Euroregionalnego Komitetu Sterującego FM w Euroregionie Glacenis w Kłodzku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z biura EG w Kłodzku, http://euroregion-glacensis.ng.pl, wywiad z Agnieszką Więckowską – biuro Euroregionu Glacensis w Kłodzku (19.09.2012 r.).

Projekt *„Wzmacnianie powiązań transgranicznych poprzez rozwój współpracy jednostek organizacji miast”* z 2009 r. polegał na organizowaniu wspólnych imprez w zakresie organizacji polsko-czeskich zawodów i akcji ratowniczych, realizacji wymian edukacyjnych, promocji tradycji regionów przygranicznych polskich i czeskich, tworzenia partnerstw i programów dalszej współpracy oraz tworzenia partnerstw pomiędzy kolejnymi instytucjami i organizacjami dla uczniów, nauczycieli, strażaków, emerytów i rencistów, pracowników samorządowych w celu przełamania barier mentalnych i zbliżania do siebie Czechów i Polaków. „*Utworzenie regionalnego centrum informacji turystycznej i polsko-czeskiego centrum szkoleń*” to projekt z 2008/2009 r., który przyczynił się do zmiany lokalizacji istniejącego punktu informacji turystycznej w Bystrzycy Kł. i jego modernizacji. Projekt „*Wspólną drogą z sąsiadami*” z 2009 r. polegał na wymianie i prezentacji różnorodnych amatorskich i profesjonalnych zespołów artystycznych z Polski i Czech, pielęgnowaniu lokalnych tradycji, edukacji artystycznej. Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Bystrzycy Kł. we współpracy z Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym w Długopolu Zdroju i Szkołą Specjalną w Ústí nad Orlicí w projekcie „*Promyk Radości Polsko-Czeskiego Pogranicza*” z 2009 r. podjął działania służące niwelowaniu różnic pomiędzy

osobami niepełnosprawnymi a zdrowymi, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży. Towarzystwo Miłośników Gorzanowa i Velká Jesenice zorganizowały w 2009 r. „*Andrzejki i masopust*", czyli szkolne spotkania dzieci z Gorzanowa i Velká Jesenice. Poprzez projekt z 2010/2011 r. „*Partnerstwo miast w obszarze kultury i sportu*" zrealizowano różnorodne imprezy w zakresie kultury, sportu, rekreacji i edukacji. Głównym założeniem projektu „*Małymi krokami poznajemy sąsiadów i ich kraj*" jest wzmacnianie współpracy partnerskiej Szkoły Podstawowej nr 1 w Bystrzycy Kł. i Szkoły Podstawowej w Ústí nad Orlicí. Działania w nim zawarte mają na celu integrację polsko-czeską na płaszczyźnie sportowej i historycznej na rok 2010/2011. Cel projektu stanowiło poznanie partnera, jego miejsca zamieszkania oraz obyczajów i zabytków obu przygranicznych miast. Projekt o nazwie „*Echa Euroregionu Glacensis"* z 2010 r. poszerzył kontakty o nowe formy współpracy, przyczynił się do organizowania nowych atrakcyjnych polsko-czeskich imprez sportowych i kulturalnych.

Ideą projektu „*Cztery Pory Roku: Gorzanów – Velká Jesenice*" była integracja społeczności tych miejscowości. Jest on wynikiem współpracy organizacji działających na terenie Gorzanowa: LKS „Zamek", OSP i Towarzystwa Miłośników Gorzanowa, Szkoły Podstawowej z samorządem, sportowcami, strażakami i szkołą z Velká Jesenice. Zaplanowano w nim wyprawy krajoznawcze i rekreacyjne w historyczne i przyrodniczo atrakcyjne okolice partnera oraz spotkania integracyjne i sportowe. Dzięki projektowi przygotowawczemu (I etap) „*Otwarcie Nysy Kłodzkiej dla polsko-czeskiej turystyki wodnej*" z 2011 r. stworzono podstawy do rozwoju turystyki wodnej w obszarze pogranicza. Przygotowano dokumentację inwentaryzacyjną oraz projektowo-kosztorysową dla rzeki Nysy Kłodzkiej oraz wytyczono, oznakowano i promowano szlak wodny Nysy Kłodzkiej jako transgraniczny produkt turystyczny. Dofinansowany projekt „*Biało-czerwono-niebiescy w Euroregionie Glacensis"* z 2011 r. objął liczne wydarzenia kulturalne i imprezy integracyjne.

„*Śladami tradycji i poznawania*" z 2011–2012 to kolejny projekt gminy Bystrzyca Kł. z gminą Orlické Záhoří. Głównym celem projektu jest rozwój współpracy transgranicznej w obszarze polsko-czeskiej granicy Gór Bystrzyckich i Orlickich, rozszerzenie oferty turystycznej pogranicza oraz wzrost ruchu turystycznego, stworzenie alternatywnych form aktywnego wypoczynku, poszerzenie wiedzy o pograniczu polsko-czeskim, likwidacja barier językowych oraz integracja środowiskowa osób niepełnosprawnych z pełnosprawnymi poprzez udział w zmaganiach sportowych. Efektem projektu „*Bez-granicznie aktywni w Euroregionie Glacensis*" w 2012 r. było wydanie „*Atlasu Turystyki Aktywnej Ziemi Bystrzyckiej*" w 4 wersjach językowych. Publikacja stanowi kompendium wiedzy o regionie z propozycjami uprawiania turystyki aktywnej dla poszczególnych grup docelowych. Głównym celem projektu Związku Gmin Śnieżnickich z 2012–2013 r. „*Wieża trzech kultur*" jest wykonanie dokumentacji odbudowy wieży widokowej i pozwolenia na budowę na Śnieżniku (1425 m n.p.m.)

najwyższym szczycie Sudetów Wschodnich po stronie polskiej i promocja przedsięwzięcia. Beneficjenci czescy Ústí nad Orlicí, Orlické Záhoří, Králíky i Deštné w Orlických horách wybrały partnera z Polski do złożenia projektu – Bystrzycę Kł. Złożono 7 projektów w latach 2009–2012 na kwotę 168 623,34 euro.

W 2011 r. w Rychnov nad Kněžnou odbyła się polsko-czeska konferencja z okazji 15-lecia działalności EG, podczas której gmina Bystrzyca Kł. jako członek EG została laureatem w konkursie na „*Najlepsze polsko-czeskie partnerstwo minionych 15 lat działalności Euroregionu Glacensis*". Jej działania stanowią najlepszy przykład polsko-czeskiej współpracy transgranicznej. Gmina Bystrzyca Kł. odniosła też zwycięstwo z miastem Ústí nad Orlicí w kategorii „*Tworzenie wspólnych produktów promocyjnych*" oraz współpracy w dziedzinie tworzenia i wdrażania nowych wspólnych produktów turystycznych. Gmina Bystrzyca Kł. wspólnie z gminą Orlické Záhoří uzyskała zwycięstwo w kategorii „Współpraca w dziedzinie wspólnej infrastruktury turystycznej".

Owocem wieloletniej współpracy są plany kolejnych projektów gminy Bystrzyca Kł. wspólnie z partnerami czeskimi w ramach EG. Dnia 15.03.2012 r. w Urzędzie Miasta i Gminy w Bystrzycy Kł. odbyło się spotkanie mające na celu podpisanie przez gminę Bystrzyca Kł. i miasto Ústí nad Orlicí wniosków o przyznanie dofinansowania na realizację kolejnych mikroprojektów.

PODSUMOWANIE

Jednym z czynników rozwoju obszarów górskich i transgranicznych jest współpraca transgraniczna stanowiąca ważną rolę w rozwoju lokalnym. Gmina Bystrzyca Kł. wraz z głównym miastem partnerskim Ústí nad Orlicí dobrze wykorzystuje możliwości, jakie stwarzają programy unijne. Obszary przygraniczne traktowane są wyjątkowo, a euroregiony stanowią jeden z priorytetów współpracy transgranicznej, co wyraża się w środkach finansowych przeznaczonych na wsparcie projektów realizowanych w ramach współpracy. Pozyskiwane środki unijne prowadzą do wszechstronnego rozwoju miasta i gminy oraz stałego zbliżania się społeczności przygranicznych. Współpraca ułatwia wyrównywanie poziomu rozwoju regionów przygranicznych. Jest to zasługa dobrze działającego, aktywnego samorządu lokalnego, który pod kierunkiem burmistrza miasta i gminy podejmuje wiele nowych inicjatyw, tworzy innowacyjne projekty. Najczęstsze kierunki tej współpracy stanowią wizyty oficjalnych delegacji z urzędów miejskich, sport, kultura i pożarnictwo. Okazją do spotkań przedstawicieli jest coroczna rocznica podpisania umowy o współpracy oraz tradycyjne dni partnerstwa. Nawiązanie kontaktów między klubami sportowymi umożliwia organizację wspólnych imprez sportowych. Współpraca transgraniczna zaowocowała akcjami promocyjnymi, powstały nowe publikacje o regionie, stworzono nowe punkty informacji turystycznej. Dynamicznie

rozwija się współpraca naukowa, organizowane są liczne konferencje o różnej tematyce. Po dużej liczbie realizowanych projektów widać, że proces kształtowania się współpracy transgranicznej wykazuje tendencje rozwojowe.

BIBLIOGRAFIA

Czerwiński J., 2009, *Dolny Śląsk. Przewodnik*, Wyd. Kartograficzne EKO-GRAF, Wrocław.

Czeski Klub Turystyczny www.kct.cz z 24.03.2012.

Deklaracja współpracy partnerskiej PTTK w Międzygórzu i Klubu Czeskich Turystów z Ústí nad Orlicí z 2004 r. (Urząd Miasta i Gminy w Bystrzycy Kłodzkiej), kserokopia.

Euroregion Glacensis http://euroregion-glacensis.ng.pl z 5.03.2012 r.

Euroregion Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej, Euroregion Glacensis, Urząd Statystyczny Wrocław, Hradec Králové, Pardubice, 2001.

Mazurski K., Zielińska N., 2009, *Kształtowanie nowej przestrzeni pogranicza na przykładzie Międzylesia i Králíky*, „Gospodarka Przestrzenna".

Protokół ustaleń na 1997 r. podjęty w dniach 08–09.10.1996 r. w zakresie realizacji postanowień zawartych w umowie o współpracy z 1994 r., Urząd Miasta i Gminy w Bystrzycy Kłodzkiej, kserokopia.

Protokół ustaleń na lata 2004–2006 w zakresie realizacji postanowień zawartych w umowie partnerstwa i współpracy Bystrzycy Kłodzkiej i Ústí nad Orlicí z dnia 15.05.2004 r., Urząd Miasta i Gminy w Bystrzycy Kłodzkiej, kserokopia.

Robocza wizyta partnerów z Ústí nad Orlicí, http://www.bystrzycaklodzka.pl/ z 26.03.2012.

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego, 2005, Wrocław http: www.strategia.dolnyslask.pl z 30.03.2012 r.

Uchwała Rady Miejskiej z dnia 23.11.2001 r. w sprawie podpisania umowy o partnerstwie pomiędzy miastem Ústí nad Orlicí a Bystrzycą Kłodzką, Urząd Miasta i Gminy w Bystrzycy Kłodzkiej, kserokopia.

Umowa o przyjaźni, współpracy ponadgranicznej i stosunkach partnerskich pomiędzy miastem i gminą Bystrzyca Kłodzką a miastem Ústí nad Orlicą z dnia18.05.1994 r., Urząd Miasta i Gminy w Bystrzycy Kłodzkiej, kserokopia.

Umowa o współpracy partnerskiej szkoły podstawowej nr 1 w Bystrzycy Kłodzkiej i szkoły w Ústí nad Orlicí, z dnia 15.12.2006 r., Urząd Miasta i Gminy w Bystrzycy Kłodzkiej, kserokopia.

Umowa partnerstwa i współpracy pomiędzy miastem Bystrzycą Kłodzką a Ústí nad Orlicí (2001 r.), kserokopia.

Ústí nad Orlicí, http://www.ustinadorlici.cz z 23.03.2012.

Wywiad z Agnieszką Więckowską – biuro Euroregionu Glacensis w Kłodzku – „Dofinansowanie projektów" (19.09.2012 r.).

Żochowska M., 2012, *Aktywność członków Euroregionu Glacensis w pozyskiwaniu funduszy unijnych*, Słupskie Prace Geograficzne, tom 8.

Streszczenie

Jednym ze specyficznych uwarunkowań rozwoju obszarów górskich i transgranicznych jest współpraca transgraniczna, która realizowana jest ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007–2013 za pośrednictwem Euroregionu Glacensis. W artykule przedstawiono efekty współpracy transgranicznej górskiej gminy Bystrzyca Kł. z głównym partnerem czeskim Ústí nad Orlicí. W 8 naborach Bystrzyca Kł. zrealizowała 18 projektów z beneficjentami czeskimi w latach 2008–2012 na kwotę 395 859,18 euro. Pozyskane środki unijne prowadzą do wszechstronnego rozwoju gminy. Gmina posiada wieloletni bogaty dorobek w dziedzinie współpracy transgranicznej. Jej działania stanowią najlepszy przykład polsko-czeskiej współpracy transgranicznej. Jest to zasługa dobrze działającego, aktywnego samorządu lokalnego gminy. Współpraca transgraniczna zaowocowała akcjami promocyjnymi, tworzeniem punktów informacji turystycznej, organizacją imprez sportowych propagujących zdrowy styl życia, imprez kulturalnych, wycieczek krajoznawczych i in. Gmina planuje kontynuację projektów w następnych latach.

The Effects of Cross-border cooperation between Selected Partner Communities in the Euroregion Glacensis

Summary

One of the specific factors conditioning the development of mountain areas is the transfrontier cooperation, which is financed from the resources of European Regional Development Fund (ERDF) within European Territorial Cooperation Czech Republic – Poland 2007–2013 through the agency of Euroregion Glacensis. The article presents the results of transfrontier cooperation between the mountain Bystrzyca Kł. Commune and its main Czech partner Usti nad Orlici. In the eight stages, Bystrzyca Kł. has finalized 18 projects together with the Czech beneficiares in the years 2008–2012 at the total amount of 395 859,18 Euro. Money received from the European Union has led to the comprehensive development of the commune which is proud of its rich achievements in the field of the transfrontier cooperation, as reflected in the cooperation between Czech Republic and Poland. It is the merit of active, well-organized commune's local government. The transfrontier cooperation has resulted in creating tourist information points, promotional actions, organizing sports events, promoting healthy lifestyle, cultural enterprises, sightseeing tours etc. The commune plans to advance the projects in the coming years, too.